

▶ Kościoły, place, stare miejsca

Stary kościół w Bönen

Pierwsza wzmianka pisemna o starym kościele znajduje się w akcie darowizny z roku 1032, wtedy to biskup Kolonii, podarował klasztorowi Deutz kilka kościołów. Wśród nich znalazł się również kościół z "Boine", poświęcony Świętej Agacie z Katanii. Wieżę

wzniesiono prawdopodobnie w połowie XII wieku i jest ona obecnie najstarszym zabytkiem architektonicznym w gminie. Nawa kościoła została poświęcona w 1846 roku, po zburzeniu w 1836 roku grożącego zawaleniem poprzedniego budynku. W 1904 roku na nowo wymalowano wnętrze kościoła.

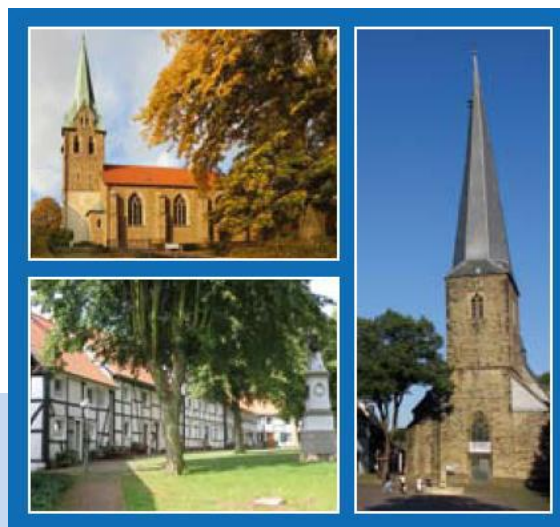
Adres Kirchplatz, 59199 Bönen
Informacja Gemeindebüro Bönen (biuro gminy Bönen)
Bahnhofstraße 262 | Fon 0 23 83 / 16 10

»Golddorf« (Złota Wioska) Flierich w Bönen

Wieś Flierich w gminie Bönen, nosi miano tzw. "Golddorf" (Złotej Wioski), nadanego w konkursie o nazwie „Nasza wieś powinna być jeszcze piękniejsza”. Otoczona łąkami i polami miejscowość, jest przepięknie skupiona wokół kościoła, o którym po raz pierwszy wspomniano w dokumentach z 1268 roku. Mimo dokonania wielu zmian budowlanych w późniejszych stuleciach, ta mała świątynia po dziś dzień zachowała swój niezwykły urok. Ostatnią renowację przeprowadzono w latach 1960-1961. Na szczególną uwagę zasługuje ambona z 1750 roku. Świątynia położona jest wśród wspaniałego zespołu budynków z muru pruskiego. Tutaj historia jest na wyciągnięcie ręki.

Adres Kirchplatz | 59199 Bönen
Informacja Gemeindebüro | Bahnhofstraße 262 | Fon 0 23 83 / 16 10

Kościół ewangelicki w Fröndenberg-Bausenhagen

Wspaniale położony kościół ewangelicki w Bausenhagen jest byłym kościołem obronnym, wykonanym z zielonego piaskowca. Jego początki sięgają XII wieku. Zachrystia została dobudowana w okresie gotyku. Wnętrza tego małego kościółka kryją obrazy, których trudno byłoby tutaj oczekiwać.

W 1956 roku, podczas renowacji kościoła w

sklepieniu chóru odsłonięto cenne romańskie obrazy przedstawiające Chrystusa, pochodzące z okresu mniej więcej 1200 roku. Ciekawostką jest to, że do 1875 roku ze świątyni korzystały wspólnie zarówno gmina ewangelicka jak i katolicka. W latach 1997-1998 gruntownie odnowiono elewację.

Adres Steinkuhle | 58730 Fröndenberg/Ruhr

Informacja Gemeindebüro | Eulenstraße 12 | Fon 0 23 73 / 7 19 39

Kolegiata Fröndenberg

Budowę kolegiaty rozpoczęto w 1230 roku i po 30 latach ta mała świątynia była prawie gotowa. Ale tylko na krótko, ponieważ jak wynika ze starych aktów kościelnych (pokuty), w 1371 jeszcze pracowano przy wykończeniu budowy. We wnętrzu, pozbawionego ozdób kościoła, bogato zdobione herbami rodowymi nagrobki, opowiadają regionalne historie rodzin. Miejsce swojego ostatniego spoczynku znalazło tutaj wielu hrabiów z monarchii. W szczególny sposób wyróżnia się grobowiec hrabiego Eberharda II (1277-1308) i jego żony Irmgard von Berg. Najcenniejszym zabytkiem jest bez wątpienia gotycki ołtarz skrzydłowy, wykonany około 1400 roku, który stał się przyczyną licznych spekulacji, jego autorem jest prawdopodobnie artysta ze szkoły słynnego Conrada von Soest. Ołtarz w kościele jest zresztą niekompletny, jego części znajdują się w Westfalskim Muzeum Krajowym Sztuki i Historii Kultury w Münster oraz w muzeum w Cleveland/Ohio. Przedstawia sceny z dzieciństwa Jezusa Chrystusa. Wyjątkowo fascynujący jest środkowy obraz ukazujący Marię Pannę z dzieciątkiem na ręku.

Adres Kirchplatz | 58730 Fröndenberg/Ruhr

Informacja Gemeindebüro | Eulenstraße 12 | Fon 0 23 73 / 7 19 39

Kościół ewangelicki w Holzwickede-Opherdicke

Na łańcuchu górskim Haarstrang stoi malowniczo położony stary kościół Opherdicke - mała bazylika romańska z XII wieku. Wieża jest prawdopodobnie kilkadziesiąt lat starsza aniżeli nawa kościoła i mogła służyć jako wieża obronna. W latach 1868-1870

świątynia została w znacznym stopniu poszerzona. We wnętrzu warto zobaczyć przede wszystkim

ambonę, której pochodzenie datuje się na XVII wiek jak również rzeźbę św. Jakuba z drzewa dębowego (po 1400). Dla historii tego miejsca

ważną rolę odgrywa płyta nagrobkowa pochodząca z XVIII wieku, umieszczona od strony zachodniej murów wewnętrznych. Jest dowodem niespełna 160 letniej historii kościoła w Holzwickede.

Adres Dorfstraße | 59439 Holzwickede

Info Gemeindebüro | Goethestraße 4 | Fon 0 23 01 / 27 89

www.evk-opherdicke.de

Kościół św. Małgorzaty w Kamen-Methler

Z punktu widzenia historii sztuki, kościół św. Małgorzaty w Methler należy

do najważniejszych świątyń w regionie. Jest on późnoromańskim kościołem halowym zbudowanym w połowie XIII wieku z zielonego piaskowca. Masywna, zachodnia wieża pochodzi jeszcze z czasów

istnienia poprzedniego budynku i może być nawet 100 lat starsza aniżeli

sam kościół. W 1851 roku odkryto oryginalne freski sklepienia i freski

naścienne. Ku wielkiemu zdziwieniu, po odsłonięciu tych malowideł,

niefachowa renowacja spowodowała liczne szkody. Dopiero 100 lat

później dekoracyjne malowidła sklepienia zostały przywrócone do

pierwotnego stanu, jednakże nie uratowano już malowideł figuralnych w ich oryginalnej

formie i musiano zastąpić je kopiami. Szczególnie warte obejrzenia są obrazy

przedstawiające Chrystusa siedzącego na tronie i św. Mikołaja z Myry, w których są

widoczne wpływy bizantyjskie.

Adres Lutherplatz | 59174 Kamen

Informacja Gemeindebüro | Otto-Prein-Straße 17 | Fon 0 23 07 / 34 85

www.margaretenkirche.de

Kościół św. Pawła w Kamen

Masywna wieża kościoła św. Pawła została wzniesiona w pierwszej połowie XII wieku – podobnie jak szereg innych kościołów w Unna, z zielonego piaskowca. Symbolem miasta – znanego również z Kamener Kreuz (*skrzyżowanie Kamen*), punktu przecinania się autostrad A1 i A2 – jest hełm wieży, który założono około 200 lat później. Jest krzywy, ale w inny sposób niż w Pizie, ponieważ taki był zamiar budowniczych. Hełm jest nachylony w przeciwnym kierunku głównego wiatru, na południowy zachód i jest jedną z rozpoznawalnych i rzucających się w oczy charakterystycznych punktów. Dzisiejsza środkowa nawa kościoła jest czwartym budynkiem kościoła. Została zbudowana w połowie XIX wieku w stylu klasycystycznym.

Adres Kirchplatz | 59174 Kamen

Informacja Gemeindebüro | Schwesterngang 1 | Fon 0 23 07 / 1 00 49
www.schieferturm.de

Kościół ewangelicki św. Grzegorza w Lünen

W 1336 roku na podstawie rozporządzenia hrabiego Adolfa IV von der Mark miasto zostało przeniesione z północnego na południowy brzegu rzeki Lippe, a tym samym bezpośrednio na obszar będący pod panowaniem hrabiego. Nowe miasto potrzebowało nowego kościoła, dlatego w latach 1360 i 1366 wzniesiono nową świątynię – ku czci św. Grzegorza i św. Katarzyny. W 1512 roku ten westfalski kościół halowy o prawie kwadratowym zarysie spłonął, z kolei dziewięć lat później ponownie załśnił pełnym blaskiem. Z tego czasu zachowały się liczne malowidła. Do najbardziej znaczących dzieł sztuki jest zaliczany pochodzący z około 1470 roku ołtarz tablicowy, wykonany prawdopodobnie przez artystę ze szkoły „mistrza z Liesborn”.

Adres St. Georg-Kirchplatz | 44532 Lünen

Informacja Gemeindebüro | St.-Georg-Kirchplatz 2 | Fon 0 23 06 / 17 30

Kościół św. Wiktora w Schwerte

Nikt dokładnie nie wie, kiedy wzniesiono pierwszy kościół św. Wiktora. Na podstawie zabytków historii sztuki jest zaliczany do zabytków z okresu XIV wieku. Świadczą o tym liczne malowidła naścienne, zwłaszcza imponujący zespół obrazów przedstawiających ukrzyżowanie, znajdujący się w południowej nawie bocznej, powstały prawdopodobnie po 1300 roku. Dzisiejszy wygląd świątynia otrzymała w 1508 roku, w którym to św. Wiktor został przebudowany na gotycki kościół halowy z imponującym sklepieniem gwiazdzystym.

Również w tym kościele znajduje się coś niezwykłego: Jest nim tzw. „złoty ołtarz“, który został wykonany w 1523 roku i jest klejnotem sztuki rzeźbiarskiej. To mistrzowskie dzieło zapiera dech w piersiach. W okienkach przedstawiono w sumie 15 tematów z motywami chrześcijańskimi, ponadto na podwójnych skrzydłach ołtarza znajdują się 72 malowidła przedstawiające sceny – na dole również legenda o św. Wiktorze.

Adres Brückstraße | 58239 Schwerte

Informacja Gemeindebüro | Große Marktstraße 2 | Fon 0 23 04 / 1 85 56

Muzeum Ruhrtalmuseum w Schwerte

Muzeum Ruhrtalmuseum (dolina rzeki Ruhr) ma swoją siedzibę w ratuszu zbudowanym mniej więcej w latach 1548/49. Początkowo w budynku mieścił się ratusz, a następnie sąd. Otwartą salę budynku wykorzystywano jako miejsce, w którym ważono ziarno, więzienie i remizę strażacką. Na początku XIX wieku w tym miejscu planowano urządzić szkołę, lecz planu tego nie zrealizowano. W 1933 roku do

budynku, wykorzystywanego tymczasowo jako spichlerz, wprowadziło się Muzeum Ruhrtalmuseum. Muzeum prezentuje przeróżne aspekty historii miasta Schwerte i ponadto dysponuje dużymi zbiorami eksponatów z czasów epoki lodowcowej. Otwarta w 1997 roku halę oszklono i od tego momentu jest miejscem organizacji wystaw, wykładów i koncertów muzycznych.

Adres Brückstraße 14 | 58239 Schwerte

Informacja Ruhrtalmuseum | Fon 0 23 04 / 21 99 50 | www.ruhrtalmuseum.de

Kolegiata Cappenberg (Św. Jan Ewangelista) w Selm

W miejscu, w którym dzisiaj zamek Cappenberg zaprasza gości na najciekawsze wystawy sztuki, zbudowano w 1122 roku podwójny klasztor norbertanów. Źródła podają, że budowę kolegiaty zakończono w 1149 roku – była to romańska świątynia w formie krzyża z zachodnią fortyfikacją i emporą dla zakonnic.

Na przełomie XIV i XV wieku kościół został przebudowany na trójnawową bazylikę, oczywiście z zachowaniem części starego kościoła, ponieważ w 1971 roku odkryto pozostałości malowideł dekoracyjnych z XII wieku. Jest malowniczo położony i mieszczą się w nim prawdziwie cenne, pod względem artystycznym lub historycznym przedmioty, które to prawie wszystkie pochodzą z początku XVI wieku. Najwspanialszym eksponatem jest głowa z portretem o wysokości 31 centymetrów, ozdobiona filigranem i pozłacana, przedstawiająca rzekomo autentyczny wygląd nikogo innego jak tylko samego cesarza Fryderyka Barbarossy. Ten cudowny klejnot, uważany za prezent Barbarossy dla swojego ojca chrzestnego Otto von Cappenberg, został wykonany około 1160 roku.

Ardes   Schlossplatz | 59379 Selm

Informacja   Pfarrheim St. Johannes | Fon 0 23 06 / 5 05 11

Kościół ewangelicki Unna

Trudnym do przeoczenia najwyższym punktem miasta Unna jest późnogotycki ewangelicki kościół miejski. Został zbudowany w latach 1322-1467. Hełm kościoła nie jest jednak tak stary. Został osadzony dopiero w 1863 roku, po całkowitym zniszczeniu przez piorun poprzedniego hełmu. Historia świątyni jest ściśle związana z historią miasta Unna.

To właśnie tutaj kazał reformator kościoła Philipp Nicolai (1591-1601 w Unnie), którego pieśni kościelne zatytułowane „Jak pięknie świeci gwiazda poranna” i „Obudźcie się, woła nas głos” rozstawiły go daleko poza granicami Westfalii. Kościół halowy zadziwia turystów swoją wysokością i osobliwością architektoniczną: otóż nawy boczne mają formę krużganka. Szczególną atrakcją jest wejście na wieżę. Z ponad 50 metrowej wysokości roztacza się cudowny widok na miasto i region Hellweg.

Adres   Kirchplatz | 59423 Unna

Informacja   Gemeindebüro | Mozartstraße 18 - 20 | www.unnakirche.de

Dzielnica Nicolai w Unnie

Do najpiękniejszych zakątków miasta powiatowego Unna należy Nicolaiviertel (dzielnica Nicolai), położona bezpośrednio pomiędzy kościołem miejskim i murami miejskimi. Pomiędzy domami z muru pruskiego, które przeżyły już niejedno oblężenie, biegną malownicze szlaki. W tej dzielnicy osiedliło się wielu artystów, którzy stopniowo nadawali jej charakter.

Zwłaszcza latem w mieście można poczuć wyjątkową atmosferę. Gruntownie odnowiony został „Nicolaihaus“ (dom Nicolai), w którym obecnie mieści się „Międzynarodowa Biblioteka Kompozytorek” jak również sala wykładowa. Zarówno dom, jak i cała dzielnica, wzięły swoją nazwę od nazwiska Philippa Nicolai, który zasłynął jako kaznodzieja i autor wielu pieśni kościelnych. Tymczasem wiadomo na pewno, że nigdy nie mieszkał w stojącym dzisiaj domu. Dom został zbudowany dopiero po jego śmierci, ale to nie umniejsza rzeczy...

Adres Nicolaistraße | Guldener Trog | 59423 Unna

Informacja Stadt Unna | Rathausplatz 1 | Fon 0 23 03 / 103-0 | www.unna.de

Klasztor kapucynów Werne

Klasztor kapucynów w Werne jest istną oazą spokoju. Został założony w 1659 roku na południowych podówczas obrzeżach miasta. Warto zwiedzić kościół przyklasztorny, wzniesiony w latach 1677-1680 przez brata zakonu Ambrosiusa von Oelde, który zmarł tutaj w 1705 roku.

O bogate wyposażenie wnętrza świątyni zadbali znani artyści.

Dzisiejszy kompleks, pełniący rolę klasztoru jest otoczony wysokim murem, ograniczającym przyklasztorny ogród.

Bezpośrednio na murze znajduje się „Pesthäuschen“ (szpital dla zadżumionych), w którym przebywały osoby chore na zaraźliwe choroby.

Adres Südmauer 5 | 59368 Werne

Informacja Kapuzinerkloster (klasztor kapucynów) Werne | Südmauer 5
Fon 0 23 89 / 98 966-0

Ratusz i domy wokół kościoła w Werne

„Stary“ ratusz w Werne został zbudowany w latach pomiędzy 1512-1514. Obok sąsiedniego kościoła św. Krzysztofa i tzw. „Steinhaus“ (kamienny dom), należy on do najstarszych w mieście nad rzeką Lippe budynków z kamienia. Nie bez powodu mieszczanie nadali budynkowi reprezentacyjny wygląd. Ratusz miał świadczyć o potęgze i dobrobycie mieszczaństwa. Gotyckie podcienie na parterze, służyły jako poczekalnia oraz jako miejsce oficjalnych obwieszczeń.

Zobaczyć tutaj można także pręgierz, wagę ratuszową i strażnicę. Na górnym piętrze obradowała dawniej a także dziś rada miejska. Na początku lat 70 XX wieku, budynek został gruntownie odrestaurowany. Wokół kościoła znajdują się liczne, dobrze zachowane domy z pruskiego muru pochodzące z XV i XVI wieku. Niektóre z nich służyły jako „Wärmehäuschen“ tzw. „domki ciepła”. W nich, zarówno przed pójściem jak i po powrocie z kościoła, u swoich lokatorów mogli ogrzać się ich właściciele.

Adres Markt 9 | 59368 Werne

Informacja Miasto | Konrad-Adenauer-Platz 1 | Fon 0 23 89 / 71-319 | www.werne.de

Kościół św. Krzysztofa w Werne

Kościół św. Krzysztofa jest zaliczany do pierwszych westfalskich probostw. Brak jednak dowodów na to, kiedy w tym miejscu zbudowano pierwszą świątynię. Po pożarach kościoła na początku XV wieku i prawdopodobnie spowodowanych nimi zawaleniami wieży, kościół został zbudowany od nowa. Zachodnia część pochodzi z okresu około 1450 roku, z kolei wieża z około 1550 roku. We wnętrzu na uwagę zasługują rzeźby podwójnej Madonny z XV wieku i nadnaturalnej wielkości rzeźba św. Krzysztofa, wykonana na początku XVII wieku. W latach 1995-998 świątynia została dokładnie odrestaurowana.

Adres Kirchplatz | 59368 Werne

Informacja Pfarrbüro (biuro parafialne) | Kirchhof 14 | Fon 0 23 89 / 80 26